

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВИДАННЯ У МАСИВІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ

Доп. – Гончарук Н. Г., ПР-24
Наук. кер. – ст. викл. Садівничий В.О.

Розглядаються питання роботи сучасних видавництв щодо випуску раніше виданих книг, аналізуються особливості підготовки перевидань до друку.

Ключові слова: *перевидання, дефініція виду видань, редакторська діяльність, видавнича діяльність.*

Невід'ємною частиною роботи сучасних видавництв є перевидання раніше виданих книг. Це можуть бути як факсимільні чи репринтні видання, які покликані збільшити тираж уже існуючого видання, відтворивши його копію без змін, так і перероблені, доповнені чи виправлені видання, які у собі містять зміни відповідно до виду перевидання.

Робилися неодноразові спроби аналізу такого процесу, як перевидання. Відомо чимало наукових праць М. Тимошика, В. Різуна і багатьох інших науковців видавничої справи, які займалися вивченням цього явища. На основі теоретичних та практичних напрацювань ми маємо визначення перевидання, за яким цей процес у видавничій справі визначають як кожне наступне видання випущеного раніше твору або збірки творів, незалежно від часу, місця й видавця першого видання та змін у його змісті, структурі й оформленні.

До особливо складних у редакторській та видавничій діяльності належить блок наукових та науково-популярних видань. Така складність обумовлюється як змістовою, так і структурною їх специфікою. По-перше, вони виконують чи не найвідповідальніші функції – інформативну, пізнавальну, виховну; безпосередньо стосуються формування у читача не лише базових знань, а й основних етичних норм, моральних засад. По-друге, саме ці видання вимагають складнішої внутрішньої конструкції, вибудова якої неабияк залежить від знань, умінь та навичок редактора. Щодо знань, то без

розуміння виду видання приступати до його редагування чи перевидання просто немає сенсу.

Базовими визначеннями при роботі з будь-яким видом видань є дефініція його виду. У своїй роботі редактор має керуватися розробленими держстандартами, за якими наукові видання – це видання результатів теоретичних і (чи) експериментальних досліджень, а також підготовлених до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів. Науково-популярні видання – це видання відомостей теоретичних і експериментальних досліджень у галузі науки, культури і техніки, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям.

Приступаючи безпосередньо до підготовки перевидання цих видів видань, варто спершу розібратися з тим різноманіттям видів і підвидів видань, які на сьогодні існують у видавничій справі. Не варто залишати поза увагою існуючі держстандарти, які регламентують саме ці види видань.

У науці про видавничу справу існують різні підходи до формування типологічного ряду наукових та науково-популярних видань. Редактор має приділяти чимало уваги саме видовому аспекту, бо кожен вид має власну специфіку, яку редактор має враховувати.

Конкретизуємо. Навчальне видання є одним із видів наукових видань. Вони мають власні правила змістової та структурної побудови. Для навчальних видань характерними є: послідовність і строга системність подачі матеріалу (від простого до складного, не інакше); доступність викладу зорієнтована на вікові особливості та освітній рівень читача; чітка й детальна структурованість усіх складових змістової частини; відповідність змісту та проблематики затвердженої програми; відсутність полеміки; відібраний і перевірений практикою фактаж, регламентовані державні стандарти художньо-технічного та поліграфічного оформлення. Що стосується вимог до науково-популярних видань, то вони не є такими чіткими, строгими, бо головною вимогою для їх

створення є доступний, популярний стиль викладу. Все інше залежить від професіоналізму редактора і рівня видавництва.

Та не менш важливим для перевидання науково-популярного видання є потенційний читач (покупець, споживач). Це одна з головних відмінностей цього виду видань від попередньо-розглянутих нами навчальних, бо коло читацької аудиторії не обмежується як за віковим категоріями, так і за рівнем професійної підготовки. Тому в таких виданнях, відповідно, з'являються свої „заморочки”, оскільки популярність таких книг залежить не від державного замовлення чи потреб навчального закладу, а вже безпосередньо від читача. Перевидання науково-популярного видання вимагає від видавця покращеного зовнішнього дизайну і внутрішнього художньо-технічного змісту, що має задовільняти потреби вибагливого читача. Не менш важливим є і рівень застосування прийомів популяризації викладу матеріалу.

Ще однією особливістю, висвітлених нами видів видань є вид перевидання. Існують такі види перевидань, як стереотипні, факсимільні, виправлені, доповнені, перероблені. Що стосується наукових та науково-популярних видань, то вони за своєю змістовою та структурною специфікою, яку ми вже з'ясували, частіше є доповненими чи переробленими. У випадку, коли видання доповнене, воно відрізняється від попереднього обсягом доданого матеріалу. Ідеться про незначні текстові вставки в існуючі розділи чи параграфи, або про включення нових розділів чи параграфів, які роблять видання повнішим, чітким за структурою та змістом, і таким, що відповідає вимогам навчальних, методичних програм (про навчальні видання). Перероблені видання – текст яких зазнав значних змін порівняно з попереднім – зустрічаються найчастіше у масиві сучасних наукових та науково-популярних видань. Останні зумовлюються кількома чинниками: це може бути поява після виходу першого видання значного масиву нового матеріалу; може відбутися переосмислення автором своїх попередніх поглядів на факти чи явища, про які писав раніше односторонньо чи заангажовано.

Отже, видавець, який планує працювати, і працювати успішно, на сучасному книжковому ринку саме з науковими чи науково-популярними виданнями, має враховувати всі видові, змістові та структурні особливості цих видань, також враховувати всі існуючі регламентуючі документи (державні стандарти) і прагнути досягти вищого рівня професіоналізму в тій галузі діяльності, яку він обрав (тобто у видавничій справі).

АЛЬМАНАХОВІ ВИДАННЯ НА СУМЩИНІ

Доп. – Ємельяненко О.С., ПР-34

Наук. кер. – ст. викл. Садівничий В.О.

Розглядаються питання виникнення та розвитку альманахової літератури в світі загалом та в Україні зокрема. Головний акцент ставиться на альманахових виданнях Сумщини.

Ключові слова: *альманах, збірник, трансформація.*

У різних наукових та науково-довідкових джерелах по-різному трактується термін "альманах". Однак усі дослідники сходяться на думці, що походить це слово з арабської мови, де буквально означає "там, де схиляють коліна", тобто зупинка на відпочинок каравану. Саме так первісно й називався неперіодичний збірник календарно-довідникового характеру, у якому давалися відомості про схід і захід сонця, фази місяця тощо. Згодом, десь із XIV ст., в альманахах стали вміщувати розповіді про різні країни та пам'ятні місця, коментарі про історичні події, інформацію про ярмарки, придворні розваги, рух пошти та ін. Поступово до них стали включати художні твори та наукові праці. На XVIII ст. вони витіснили астрономічні відомості в календарі, й альманахи набули характеру неперіодичних журналів, стали збірниками раніше не друкованих творів, написаних різними авторами-сучасниками, та літературно-критичних праць. Загалом поняття альманаху трансформувалося у проміжку між XIV та XVIII століттями від календарних таблиць з астрономічними та іншими примітками